

КОПЧИКОВА

Інна Вікторівна
labaelba21@gmail.comасистент, Київський
національний торговельно-
економічний університет

УДК 657.471

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ТОВАРНИХ ВТРАТ
ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖINFORMATION SUPPORT OF COMMODITY LOSSES OF COMERTIAL
NETWORKS

У статті розглянуто інформаційне забезпечення контролю товарних втрат торговельних мереж з позиції збереження майна власника, скорочення неправомірних дій та пошуку шляхів їх оптимізації. Основним завданням наукового дослідження є вивчення елементів інформаційного забезпечення контролю відповідно до потреб користувачів контрольної інформації та визначення складу та етапів інформаційного забезпечення контролю товарних втрат торговельних мереж.

В статье рассмотрено информационное обеспечение контроля товарных потерь торговых сетей с позиции сохранности имущества собственника, сокращения правонарушений и поиска путей их оптимизации. Основной задачей научного исследования является изучение элементов информационного обеспечения контроля в соответствии с потребностями пользователей контрольной информации и определения состава и этапов информационного обеспечения контроля товарных потерь торговых сетей.

Information security of the control of commodity losses of trading networks from the position of saving of the owner's property, reduction of unlawful actions and search of ways of their optimization are considered in the article. The main task of scientific research is to study the elements of information security control in accordance with the needs of users of control information and determine the composition and stages of information security control of commodity losses of trading networks.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, елементи інформаційного забезпечення, етапи інформаційного забезпечення, джерела інформації, товарні втрати, торговельна мережа

Ключевые слова: информационное обеспечение, элементы информационного обеспечения, этапы информационного обеспечения, источники информации, товарные потери, торговая сеть

Keywords: information support, elements of information support, stages of information support, information sources, commodity losses, trading network

ВСТУП

В сучасних умовах господарювання з метою успішного функціонування підприємства, підвищення рівня рентабельності, збереження та збагачення його активів необхідний налагоджений механізм управління, найважливішим елементом якого є повсякденний внутрішній контроль.

Удосконалення внутрішньогосподарського контролю товарних втрат є одним із важливих питань методики й організації бухгалтерського обліку, які необхідно вирішити в умовах розвитку ринкової економіки.

На підприємствах з великим оборотом товарно-матеріальних цінностей, що зумовлює існування великої номенклатури товарів, запасів, напівфабрикатів, готової продукції, постає питання виявлення, попередження, регулювання та внутрішнього контролю товарних втрат з метою пошуку шляхів їх скорочення та підвищення прибутковості мережі.

Контроль господарської діяльності суб'єктів господарювання незалежно від форми власності і організаційно-правової форми потребує належного інформаційного забезпечення. Інформація у розрізі її окремих складових є тим необхідним фактором, відсутність, недостатність або недостовірність якого може значно вплинути на результати контрольних дій.

Дослідженнями питань інформаційного забезпечення контрольного процесу за тими чи іншими його напрямками займалися відомі українські вчені М.Т. Білуха, Н.Г. Виговська, В.П. Завгородній, О.А. Магопець, С.М. Петренко, В.С. Рудницький, М.В. Тарасюк та ін. Дослідники в контексті загальних проблем організації висвітлювали певні аспекти інформаційного забезпечення контролю, аудиту, контролінгу.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні елементів інформаційного забезпечення контролю, потреб користувачів контрольної інформації, та визначення складу інформаційного забезпечення контролю товарних втрат торговельних мереж.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи наукового пізнання економічних явищ та процесів, структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Слід зазначити, що створення комплексної системи інформаційного забезпечення контролю в управлінні товарними втратами приділено невиважено мало уваги, що не сприяє підвищенню ефективності управління в суб'єктах мережевого торговельного підприємства. Отже вирішення завдання розробки концептуальних засад системи інформаційного забезпечення контролю товарних втрат є на сьогодні актуальною проблемою.

А.М. Кармінський, С.Г. Фалько, А.А. Жевага, Н.Ю. Іванова [5] важливість створення системи інформаційного забезпечення вбачають у необхідності передусім оперативного забезпечення системи внутрішнього контролю, адже в період швидких змін на ринку, надважливою стає повнота і актуальність інформаційної бази.

Оскільки втрати товарних запасів не формуються одноразово, а накопичуються послідовно під час здійснення господарської діяльності у міжінвентаризаційний період та виявляються за допомогою фактичного контролю – під час інвентаризації, то до основних проблем інформаційного забезпечення контролю товарних втрат можна віднести:

- інформація надходить із значним запізненням;
- більша частина інформації характеризує минулі події.

Під інформаційним забезпеченням аудиту В.С. Рудницький розуміє певним чином упорядковану сукупність інформації, яку формують і використовують на різних стадіях процесу аудиту [8]. Таким чином, інформаційним забезпеченням контролю є система вхідної та вихідної інформації, що формується на кожному етапі контрольного процесу

Окремі елементи інформаційного забезпечення контролю товарних втрат в умовах розвитку сучасних торговельних мереж потребують, на наш погляд, більш детального розгляду, зважаючи на останні тенденції в сфері розвитку нових форматів торгівлі, контролю, інформаційних технологій.

Контрольний процес є неможливим без належного рівня його інформаційного забезпечення. На кожному етапі даного процесу необхідним є певний набір даних, що включає нормативно-правові, установчі документи, облікові, статистичні та інші джерела інформації, що розкривають суть об'єкта дослідження. Від вчасного, повноцінного, достовірного

інформаційного забезпечення залежить якість як процесу контролю, так і його результатів.

Аналізуючи наведені вище точки зору [2, 3, 7, 9] науковців стосовно сутності поняття «інформаційне забезпечення» вважаємо, що дану дефініцію можна розглядати і як систему і як процес. Отже, інформаційне забезпечення – це процес, що, з одного боку, обслуговує систему контролю та забезпечує пошук, збір, групування даних, їх інформаційну обробку, аналіз, збереження, а з другого – передачу, використання.

М.П. Денисенко та І.В. Колос [4] вважають за доцільне виділяти три складові в системі інформаційного забезпечення: інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби та програмне забезпечення.

Таким чином, основними елементами інформаційного забезпечення контролю товарних втрат торговельних мереж є:

- система збирання інформації (внутрішні джерела, управлінський облік, інформація різних підрозділів);
- система передачі інформації (доведення інформації на виконання до підрозділів та відповідальних осіб);
- система інформаційних потоків (забезпечує циркуляцію та фізичне переміщення інформаційних повідомлень);
- інформаційні технології (спеціалізоване програмне забезпечення).

Основою системи збирання інформації є процес документування. Останнім часом відбуваються якісні зміни в документуванні, що містять у собі збільшення ступеня надійності і вірогідності інформації, своєчасність надходження та зручність форм документів, мінімальність обсягів інформації при необхідній повноті. У той же час слід зазначити таке явище як збільшення непотрібної інформації, що виникає через залучення до обліково-інформаційної системи нових документів та продовження використання застарілих непотрібних форм.

Інформаційні потоки – також вкрай актуальний аспект діяльності в сфері внутрішнього контролю. Особливо в мережевих роздрібних структурах. Налаштувати оперативне і своєчасне отримання інформації про події, пов'язані із запобіганням втратам, в мережі з десятків магазинів – справа непроста. А вибудувати систему ефективного реагування на отриману інформацію ще складніше. При цьому треба мати на увазі, що користувачем інформаційних потоків, про які йде мова, виступає не тільки служба безпеки. Це незалежний масив даних про безліч параметрів системи торговельної безпеки.

Разом з тим, при здійсненні контрольного процесу як постійної системи нагляду за наявністю активів, виявлення та попередження можливих зловживань важливе місце посідає визначення етапів внутрішнього контролю, кожному з яких характерне специфічне інформаційне забезпечення.

Зокрема, О.А. Магопець [6] зазначає, що процес організації діяльності служби внутрішньогосподарського контролю повинен включати декілька послі-

довних етапів, які на думку автора можна умовно об'єднати у два взаємопов'язаних блоки:

1. Оцінка системи управління та організаційної структури підприємства.

2. Розробка адекватної організаційної структури підприємства – служби внутрішнього контролю [6].

Іншого підходу до процесу організації дотримується В.Д. Белік [1], який виділяє такі етапи здійснення контрольної діяльності: дослідницький, підготовчий, організаційний здійснення контрольної діяльності та результативний. Науковцем наводиться перелік етапів контрольних процедур, що дозволяє на кожному з етапів передбачити їх інформаційне забезпечення та запланувати роботу осіб, які здійснюватимуть внутрішній контроль.

Відмітимо, що наведені погляди авторів є подібними, зокрема в частині оцінки системи управління та контрольної служби підприємства. Белік В.Д. розширив перший блок процесу організації, які виділяє О.А. Магопець до двох складових дослідницького та підготовчого етапів, в основі якого покладені оцінка можливих перспектив щодо організації системи внутрішнього контролю. Водночас, О.А. Магопець в другому блоці процесу організації пропонує розробляти безпосередньо організаційну структуру внутрішньої служби контролю.

Вважаємо, що такий підхід науковця не в повній мірі розкриває процес організації внутрішнього контролю на підприємствах, оскільки виключає ряд важливих елементів, які необхідно враховувати при проведенні таких процедур. Зокрема, вважаємо доречним виділення В.Д. Беліком такого етапу як здійснення контрольної діяльності, який передбачає методичне забезпечення здійснення контрольних процедур.

З огляду на зазначене, інформаційне забезпечення процесу внутрішнього контролю товарних втрат торговельних мереж, запропоновано розглядати в розрізі наступних етапів: організаційно-підготовчого, дослідного, результативно-узгальнюючого.

Вважаємо, що на підготовчому етапі організації внутрішнього контролю доцільно не лише здійснювати пошук висококваліфікованого персоналу, як зазначає В.Д. Белік, але й розробляти внутрішні регламенти, які регулюватимуть діяльність суб'єктів контролю, розподіл їх повноважень та обов'язків, щодо виявлення, аналізу та пошуку шляхів скорочення товарних втрат.

Інформаційне забезпечення контролю товарних втрат, на різних етапах контрольного процесу наведено на рисунку 1.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
↑↓	
ПІДСИСТЕМА ЗБИРАННЯ ІНФОРМАЦІЇ	
↑↓	
Етап	Інформаційне забезпечення контролю
Організаційно- підготовчий – вибір суб'єктів організації та здійснення контрольних процедур, розподіл між ними обов'язків та відповідальності; – планування реалізації контрольних дій, підготовка Наказу про проведення внутрішньої перевірки; – вибір методів внутрішнього контролю, які застосовуватимуться суб'єктами внутрішнього контролю відповідно до покладених на них функцій; – вивчення звіту про попередню перевірку; – перегляд всіх порушень та причин їх виникнення	Законодавчі і нормативні акти про постачання ТМЦ, їх зберігання, надходження, вибуття, списання
	Установчі документи
	Внутрішні розпорядчі документи (положення про облікову політику, положення про договірну політику, положення про приймання товарів, положення про цінову політику)
	Статистична інформація
	Нормативно-правові акти з ведення обліку, проведення інвентаризації та матеріальної відповідальності
	Посадові інструкції
	Первинні документи бухгалтерського обліку (відомості інвентаризації та її результатів), реєстри аналітичного і синтетичного обліку
	Розрахунково-нормативна документація зі зберігання, реалізації, випуску і списання ТМЦ
	Накази керівника Комерційні угоди, договори постачання, Договори про повну чи часткову матеріальну відповідальність Договори (купівлі-продажу, поставки) Сертифікати якості товарів
	Акти перевірки податкових та інших контрольних органів
Звітність про зберігання, реалізацію, використання та списання ТМЦ	

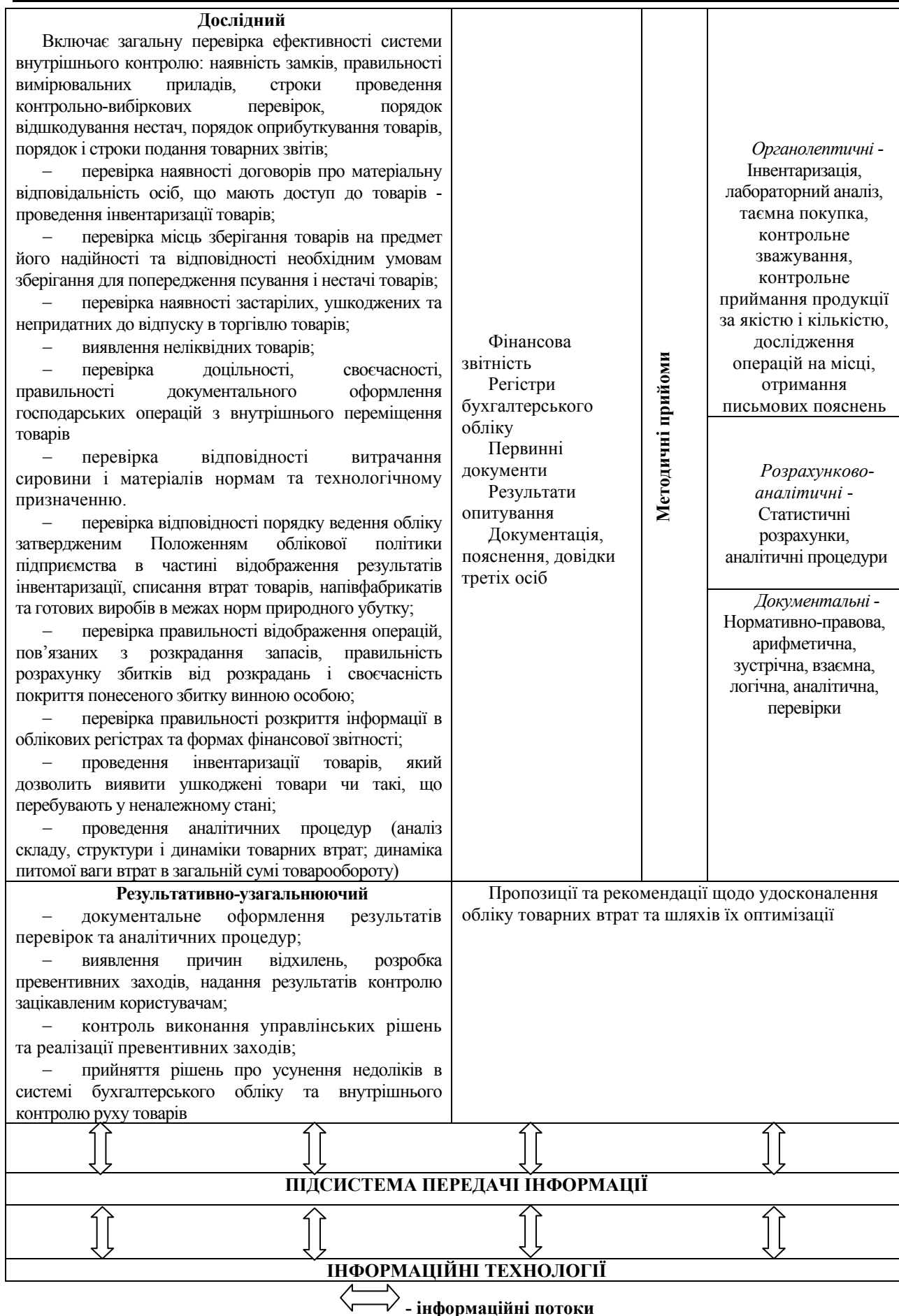

Рис. 1. Інформаційне забезпечення контролю товарних втрат торговельних мереж на різних етапах контрольного процесу [розробка автора]

На організаційно-підготовчому етапі створюється організаційне, інформаційне і методичне забезпечення для якісного виконання контрольного процесу. Обстеження полягає у вивченні структури підприємства, місць зберігання грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей, забезпечення їх збереження, пристосованості приміщень до розміщення цінностей і здійснення торговельно-виробничої діяльності. Вивчаються організаційно-розпорядчі документи, розподіл обов'язків між керівництвом підприємства і функціональними службами управління. Перевіряється виконання рішень за результатами попередніх контрольних процедур, а також усуненню недоліків, виявлених іншими контролюючими органами. Переглядаються всі порушення та причин їх виникнення.

На підготовчому етапі, перед безпосереднім проведенням різних процедур контролю, необхідно мати загальну інформацію про діяльність установи, зовнішні та внутрішні умови її функціонування, обсяг фінансування.

Джерелами отримання інформації в цьому випадку є установчі документи, статистична інформація, загальні показники звітності установи, а також інші джерела, що дають можливість отримання даних про середовище діяльності установи.

Дослідний етап передбачає безпосереднє застосування визначених методів та алгоритмів проведення контролю, щодо прийняття рішень про усунення недоліків в системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю товарних втрат.

Джерелами інформації на дослідному етапі є первинні документи, облікові регістри, звітність установи, організаційно-розпорядча документація, що може бути використана для отримання підтвердження здійснених господарських операцій установою. При цьому використовуються і ті джерела інформації, що використовувались на попередньому етапі.

На третьому етапі – при формуванні підсумкових документів у процесі контрольних процедур не обхідною є інформація про результати проведених перевірок та здійснених раніше контрольних процедур. Саме цей етап має велике значення, оскільки на основі проведеного контролю та відповідно оформлених результатів приймаються управлінські рішення, та розробляються шляхи запобігання та скорочення товарних втрат.

Одним з видів контрольних процедур є аналіз отриманої інформації, адже без накопиченої інформації неможливо вивчити динаміку порушень по конкретних об'єктах або співробітникам, неможливо виявити негативні тенденції в процесах, які досліджуються. Без цього ми позбавляємо себе можливості здійснювати прогнози, як позитивні, так і негативні.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження виявлено, що в сучасних умовах господарювання ефективна діяльність торговельного підприємства залежить від правильної організації внутрішнього контролю, зокрема від належного інформаційного забезпечення.

Систематизація інформаційного забезпечення щодо здійснення внутрішнього контролю операцій, пов'язаних з рухом товарів та їх втратами дають змогу: своєчасно отримати інформацію управлінському персоналу про надходження, виробництво та продаж товарів, напівфабрикатів та готової продукції, а також фінансові результати від використання результатів виробничого процесу з метою максимізації прибутку.

Таким чином, забезпечення повною, своєчасною та неупередженою інформацією системи внутрішнього контролю спрямована, в першу чергу, на збереження майна власника, скорочення неправомірних дій та пошук шляхів оптимізації товарних втрат.

Список використаних джерел

1. Белік В.Д. Підходи до організації системи внутрішнього контролю [Електронний ресурс] / В.Д. Белік // Міжнародний збірник наукових праць. – Випуск 3(15). – Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/66169/61784>
2. Білуха М.Т. Курс аудиту: [Підручник] / М.Т. Білуха. – К.: Вища школа. – Т-во «Знання», КОО, 1999. – 574 с.
3. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація: монографія / Н.Г. Виговська. – Житомир: ЖДГУ, 2008. – 532 с.
4. Денисенко М.П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством / М.П. Денисенко, І.В. Колос // Економіка і держава. – 2006. – № 7. – С. 19-24
5. Контролінг: учебник / А.М. Кармінський, С.Г. Фалько, А.А. Жевага и др.; под ред. А.М. Кармінського, С.Г. Фалько. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
6. Магопєць О.А. Передумови створення та організації діяльності служби внутрішньогосподарського контролю / О.А. Магопєць / Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Збірник наукових праць. – 2005. – № 7.
7. Петренко С.М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем: монографія / С.М. Петренко. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. – 290 с. – С. 17
8. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту / В.С. Рудницький. - Тернопіль: Екон. думка, 2000. – 192 с.
9. Сіменко І.В. Якість систем управління підприємствами: методологія, організація, практика: монографія / І.В. Сіменко. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2009. – 394 с.